

Nekuda, Vladimír

**[Nechvátal, Bořivoj. Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě.
archeologický výzkum]**

Archaeologia historica. 2005, vol. 30, iss. [1], pp. 522-

ISBN 80-7275-056-9

ISSN 0231-5823

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/140645>

Access Date: 28. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

půdorysy jednodílných domů včetně jejich rekonstrukcí z řady archeologických výzkumů. Také z tohoto území je uvedena řada dokladů vesnických domů 19.–20. století.

Závěrem konstatuji, že posuzované dílo P. Vařeky představuje důležitý přínos pro studium sídlišť v rámci celoevropského vývoje a základní informace o výsledcích výzkumů v jednotlivých evropských zemích.

VLADIMÍR NEKUDA

Bořivoj Nechvátal: Kapitulní chrám sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Archeologický výzkum. 667 stran, 416 vyobrazení v archeologické části. Vydal Archeologický ústav AV ČR Praha, 2004.

Publikace představuje monumentální dílo osvětující osudy kapitulního kostela sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. S realizací dlouhodobého archeologického výzkumu a s vyhodnocením náročných výzkumných prací je spojeno jméno PhDr. Bořivoje Nechvátala, CSc. Zpracování rozsáhlého díla je rozvrženo do šesti kapitol, v nichž autor podal charakteristiku přírodních podmínek, přehled dějin kapitulního kostela, nálezovou situaci a postup výzkumu, popis hrobů v interiéru basiliky sv. Petra a Pavla, archeologický výzkum v přehledu dokumentace a některé sakrální objekty na Vyšehradě z doby předhusitské. Hodnotu archeologických nálezů zvyšuje interdisciplinární spolupráce z oborů antropologie, osteologie, dendrochronologie, petrografie a vyhodnocení zvláštních nálezů jako jsou kachle a sklo.

Vyšehrad má výhodnou strategickou polohu na přirozeně ostrožně skalnatého masivu. Nejstarší stopy raně středověkého osídlení a vznik hradiště spadají do konce 10. století, kdy hradiště plnilo patrně funkci strážní. Přehled dějin kapitulního kostela sledoval autor od založení Vratislavem II. v r. 1070. Výzkumem prováděným v letech 1968–1991 se podařilo odkrýt celý půdorys stavby ve složitých podmínkách vyšehradského hřbitova. Výzkumem v interiéru kostela byly zjištěny dvě románské etapy. První byla spojena se založením kostela r. 1070, druhá románská etapa se uskutečnila za knížete Soběslava I. v době před r. 1129. Na základě výzkumu byla nejprve postavena románská trojlodní bazilika (o rozměrech 53×17 m). Na východě byla ukončena třemi půlkruhovými apsidami, na západní straně přecházela loď do půlkruhové apsidy. Mezi památky, které vznikly v období vlády Vratislava II., patří také románský most, jehož podoba byla zjištěna archeologickým výzkumem a je znázorněn v kresebné rekonstrukci (str. 44, 47 a 48).

Z dalších románských památek jsou zachovány sarkofágy, které svým výtvarným provedením a technikou zpracování představují vysokou úroveň kamenické práce.

Další dvě stavební etapy kostela spadají do období gotiky. První začala po r. 1249, kdy kapitulní kostel vyhořel a vyvrcholila ve třicátých letech 14. století. Podíl na této etapě měla Eliška Přemyslovna, matka Karla IV, která také na Vyšehradě r. 1330 zemřela. Druhá stavební etapa začala za Karla IV. v době po r. 1369, kdy král nařídil, aby po dobu tří let část důchodu proboštvství byla věnována na stavbu kostela. Na správné nakládání s finančními prostředky měl dohlížet arcibiskup Jan Očko z Vlašimě.

Stavební práce se protáhly až do začátku 15. století. Při hledání slohového původu této gotické přestavby byly charakteristické boční kaple a je pravděpodobné, že na Vyšehradě byl napodoben systém francouzských bazilik v Toulouse a Narbonu. Podle výzkumu dosáhl komplex kapitulního chrámu na počátku 15. století délky 110 m a patřil k nejdelším stavbám svého druhu v předhusitské Praze. Husitské války znamenaly nejen konec stavebního vývoje na Vyšehradě, ale i zničení kostela.

Nálezová situace a postup při výzkumu interiéru kapitulního chrámu jsou bohatě dokumentovány jednak plošnými plány v jednotlivých lodích chrámů, jednak půdorysy a profily sond.

Přehled dokumentace spojené s archeologickým výzkumem podává autor v V. kapitole. Kromě půdorysů a profilů sond je publikován bohatý soubor keramiky ze sídlištní vrstvy nalezené na podloží. Nálezy získané výzkumem doplnil autor o archeologickou sbírku z bývalého Kapitulního muzea.

V závěrečné VI. kapitole jsou publikovány sakrální objekty z doby předhusitské. Jedná se o kostely sv. Klimenta, Jana Evangelisty, o rotundu sv. Martina, o basiliku sv. Vavřince, a o kostel Stětí sv. Jana Křtitele.

Publikace B. Nechvátala podávající výsledky archeologického výzkumu kapitulního chrámu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě, doplněná dalším historickým vývojem této jedinečné památky, představuje bohatý zdroj poznatků k dějinám raně středověkého přemyslovského státu a k úloze Vyšehradu v dějinách středověké Prahy.

VLADIMÍR NEKUDA